

ПОГОДЖЕНО
на засіданні методичної комісії
викладачів суспільно-
гуманітарних дисциплін
від 31.08.2021 р. протокол № 1

**Робоча навчальна програма
з предмета «Громадянська освіта»**

розроблена на основі навчальної програми з громадянської освіти 10-11 класів
(рівень стандарту) загальноосвітніх навчальних закладів,
 затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України
від 23.10.2017 № 1407

Курс	Предмет	Кількість годин	
		всього	з них ЛПР
I курс	Громадянська освіта	33	4
II курс	Громадянська освіта	37	5
	Всього	70	9

2021 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчання громадянській освіті спрямоване на розвиток та соціалізацію особистості, формування її національної самосвідомості, громадянської позиції, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей, дослідницьких та аналітичних навичок, навичок життезабезпечення та професійних якостей.

Актуальність та основоположні засади курсу

Важливість громадянської освіти зумовлена новими соціально-політичними реаліями українського суспільства, пошуком спільніх для громадян демократичних цінностей і національних ідеалів, участю України в загальносвітових політичних, економічних і соціокультурних процесах. Це потребує освіти для демократичного громадянства через якісне формування громадянської ідентичності, здатності й готовності молодої людини до усвідомленого вибору шляхом критичного аналізу різних можливостей та варіантів, активної участі в суспільних процесах, установлення конструктивних відносин на засадах соціального партнерства. Таким чином, одним із основних соціальних замовлень є формування й розвиток здатності учнів до життя й діяльності у правовій демократичній державі.

Метою громадянської освіти є:

1) формування вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності й керується морально-етичними критеріями та почуттям відповідальності у власній поведінці;

2) виховання поваги до людської гідності й дотримання прав людини, демократичних цінностей, верховенства права, справедливості, неупередженості, рівності;

3) формування громадянської компетентності учнівської молоді, що забезпечує її активну громадянську позицію, здатність відповідально реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації, налагоджувати соціальне партнерство у розв'язанні суспільних проблем;

4) виховання громадянської свідомості особистості, орієнтованої на демократичні пріоритети й злагоду в суспільстві, почуття приналежності до свого народу, спільних історичних, політичних і культурних цінностей своєї держави;

5) розвиток політичної, правової, економічної, соціальної, культурної, медійної грамотності, гнучкості й адаптивності, комунікабельності, готовності до співробітництва, здатності розв'язувати конфлікти й запобігати дискримінації.

Завданням громадянської освіти є забезпечення цілеспрямованої підготовки молоді до функціонування у системі суспільних відносин поліваріантного світу, глобалізації, соціальної взаємодії та активної відповідальної участі в суспільній діяльності.

Завданням громадянської освіти є забезпечення цілеспрямованої підготовки старшокласників до функціонування у системі суспільних відносин

поліваріантного світу, глобалізації, соціальної взаємодії та активної відповіальної участі в суспільній діяльності.

Теоретичні основи курсу складає сукупність філософських, психолого-педагогічних знань та практичних навичок і вмінь, необхідних для системного - вивчення і вирішення суспільно-педагогічних проблем; методологічні - принципи (гуманізація та демократизація навчально-виховного процесу; природовідповідність та свободовідповідність; системність; диференціація; міждисциплінарна інтеграція; наступність і безперервність; культуроідповідність; інтеркультурність), що є підґрунтям для конструювання змісту, вибору форм і методів навчання; сучасні філософські, психолого-педагогічні й методичні підходи (особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, системний, міжпредметний, контекстний, загальношкільний).

В основу курсу громадянської освіти покладений компетентнісний підхід, що корелюється з ключовими компетентностями, визначеними основами стандарту Нової української школи.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною, в разі відмінності) мовами	<p>Уміння: доступно і переконливо висловлювати власну думку, використовувати можливості мови для розкриття тем громадянської освіти; розпізнавати мовні засоби впливу, володіти техніками переконування; вести аргументовану полеміку на відповідну тематику; читати і розуміти перекладені та адаптовані українською літературною мовою першоджерела, авторські наукові публікації; створювати українською мовою (усно і письмово) тексти з громадянознавчої тематики.</p> <p>Ставлення: повага до української як державної / рідної (у разі відмінності) мови, зацікавлення її розвитком, розуміння цінності кожної мови; толерантне ставлення до плюралізму думок.</p>
2	Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння: читати і розуміти наукові публікації та художні твори громадянознавчого змісту іноземною мовою; знаходити та створювати потрібну інформацію про світ іноземними мовами; спілкуватися з однолітками, які представляють різні країни, для взаємообміну думками з громадянознавчої тематики.</p> <p>Ставлення: інтерес до всіх сфер життедіяльності суспільства України, Європи і світу.</p>
3	Математична компетентність	<p>Уміння: оперувати цифровими даними, математичними поняттями для пізнання і пояснення сучасних суспільно-політичних та економічних подій, явищ і процесів; перетворювати джерельну інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема тощо); будувати логічні ланцюжки; використовувати статистичні матеріали у вивчені питань громадянської освіти.</p> <p>Ставлення: усвідомлення варіативності та значущості математичних методів у розв'язанні сучасних соціальних,</p>

		політичних, економічних проблем і задач.
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння: пояснювати та оцінювати вплив винаходів, науково-технічного прогресу та нанотехнологій на природне середовище життя людини.</p> <p>Ставлення: відповідальність за ощадне використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, в Україні й світі; готовність до розв'язання проблем, пов'язаних зі станом довкілля та стадим розвитком.</p>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: використовувати цифрові технології для пошуку потрібної інформації, її нагромадження, перевірки і впорядкування; досліджувати суспільні проблеми за допомогою сучасних засобів, працювати з великими масивами даних, робити і презентувати висновки, спільно працювати он-лайн у навчальних, соціальних та наукових проектах; створювати вербалні й візуальні (графіки, діаграми, фільми) тексти, мультимедійні презентації та поширювати їх; виявляти маніпуляції інформацією у процесі аналізу повідомлень мас-медіа; виявляти джерела та авторів інформації, робити коректні посилання.</p> <p>Ставлення: повага до прав людини в роботі з інформацією, дотримання авторського права.</p>
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння: визначати власні навчальні цілі, розвивати навички самоосвіти; аналізувати процес власного навчання, відстежувати інновації в науково-освітньому просторі; критично аналізувати й узагальнювати здобуті відомості й досвід, набувати нових компетентностей залежно від власних та суспільних потреб.</p> <p>Ставлення: розуміння соціальної ролі освіти, відкритість до сталого самонавчання, бажання ділитися знаннями з іншими, готовність до інновацій.</p>
7	Ініціативність підприємливість	<p>Уміння: обирати дієві життєві стратегії; виявляти можливості й загрози для майбутньої професійної діяльності; працювати для загального блага громади; генерувати нові ідеї, оцінювати переваги й ризики, вести перемовини, бути соціально мобільною, адаптивною, комунікабельною, відповідальною людиною.</p> <p>Ставлення: відповідальність за ухвалення виважених рішень щодо діяльності в суспільстві, ділова етика та чесність конкуренції.</p>
8	Соціальна громадянська компетентності	<p>Уміння: активно слухати та спостерігати, брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ: політику, право, права людини, культуру, релігію, історію, мас-медіа, економіку тощо.</p> <p>Ставлення: повага до людської гідності, повага до прав людини, визнання цінності демократії, справедливості, рівності й верховенства права; емпатія, відповідальність,</p>

		активна громадянська позиція.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p>Уміння: розвивати власну національно-культурну ідентичність у сучасному багатокультурному світі; окреслювати основні тенденції розвитку культури; зіставляти досягнення української культури з іншими культурами; виявляти вплив культури на особу та розвиток цивілізації.</p> <p>Ставлення: визнання цінності культурного багатоманіття; відкритість до інших культур, переконань та світогляду інших людей, повага і толерантність.</p>
10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p>Уміння: змінювати навколошній світ засобами сучасних технологій без шкоди для середовища; надавати допомогу собі й тим, хто її потребує; ухвалювати рішення, обмірковуючи альтернативи і прогнозуючи наслідки для здоров'я, добробуту й безпеки людини; вести активний спосіб життя, демонструвати рухові вміння й навички з фізичної культури та використовувати їх у різних життєвих ситуаціях.</p> <p>Ставлення: домінування гуманістичних принципів у світоглядній структурі суспільства, охорона навколошнього середовища, здоровий спосіб життя, відповідальне ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної роботи школярів/школярок із громадянської освіти спираються на такі наскрізні змістові лінії відповідно до концепції Нової української школи: «Громадянська відповідальність», «Екологічна безпека та сталій розвиток», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність». Ці лінії відбивають провідні соціально й особистісно значущі ідеї, що послідовно розкриваються у навченні та вихованні учнів. Наскрізні змістові лінії, спільні для всіх навчальних предметів, є засобом інтеграції навчального змісту, корелюються з ключовими компетентностями, опанування яких забезпечує формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня/учениці, що визначають його/її поведінку в життєвих ситуаціях.

Громадянська освіта спрямована на формування громадянської компетентності школярів/школярок, зокрема:

- *соціально-комунікативної*: вміння й навички спілкування та встановлення конструктивних відносин між людьми, діалогу і громадського обговорення суспільних проблем;
- *інформаційно-медійної*: вміння критично мислити; навички пошуку, аналізу та оцінки інформації, критичної оцінки медіаповідомлень на основі аналізу джерел, соціальної ситуації;
- *розв'язання соціальних конфліктів, проблем*: уміння розв'язувати соціальні суперечності; формування установки на толерантне розв'язання конфліктів;

- *відповідального соціального вибору й прийняття рішення*: готовність до ухвалення обґрутованого рішення на основі усвідомленого й виваженого вибору;
- *громадянської участі*: установка на відповідальну суспільну діяльність; навички участі в соціальних та політичних процесах.

Зміст курсу

Основними принципами конструювання змісту курсу громадянської освіти для першокурсників є:

- забезпечення цілісності світоглядних знань та уявень учнів, їхніх умінь та способів діяльності;
- відповідність індивідуальним та віковим особливостям учнів;
- формування ціннісних орієнтацій особистості та мотивації до активної громадянської діяльності;
- врахування тенденцій і міжнародного досвіду громадянознавства.

Курс передбачає формування громадянської ідентичності особистості на різних рівнях – особистому, сімейному та родинному, рівні навчального закладу, місцевої громади, Батьківщини, світу.

Основними (базовими) поняттями громадянської освіти є: людина, особа, громадянин, права людини, верховенство права, громадянське суспільство, громада, громадянська участь, демократія, держава, відповідальність.

Зміст громадянської освіти передбачає інтеграцію соціально-гуманітарних знань із різних навчальних предметів та орієнтацію на розв'язання практичних проблем. Формування цілісного світогляду учнівської молоді та набуття нею **інтегративних громадянознавчих знань** включає такі напрями:

- *морально-етичний*: усвідомлення особистістю суспільних цінностей, громадянських ідеалів, формування етичних норм поведінки, моральних якостей, громадянської відповідальності, громадянської самосвідомості;
- *політико-правовий*: засвоєння знань про права, свободи людини та механізми їхньої реалізації, способи суспільно-політичної участі; розуміння громадянського обов'язку, політичних подій і суспільних процесів;
- *економічний*: формування знань про економіку в повсякденному житті родини, місцевої громади, українського суспільства та розвиток ключових економічних компетентностей громадянина. Розвиток економічної грамотності, дотримання правових норм у економічному житті, участь у творенні громадянського суспільства.
- *екологічний та глобалізаційний*: формування екологічної культури особистості, розуміння нею сучасних екологічних проблем, викликів глобалізації та цілей сталого розвитку, усвідомлення їхньої актуальності, розвиток особистої відповідальності за стан довкілля, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки та здорового способу життя;
- *інформаційно-медійний*: розвиток поінформованості учнів/учениць, розвиток здатності шукати, обробляти, використовувати та перевіряти

інформацію, вміння критичного аналізу різnobічної інформації та створення власних медіаповідомлень;

- *інтеркультурний*: оволодіння сукупністю здатностей, необхідних для життя у багатокультурному суспільстві на засадах толерантності; виховання культури соціальних відносин та ефективної комунікації.

I курс - 33 годин

Громадянська освіта

<i>К-ть годин</i>	<i>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів / учениць</i>	<i>Зміст навчально-пізнавальної діяльності</i>
1 год.	ВСТУП	
6 год	РОЗДІЛ 1. ОСОБИСТІСТЬ ТА ЇЇ ІДЕНТИЧНІСТЬ	
	<p>Знання і розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> Дає визначення понять: ідентичність, соціалізація, самовизначення, самореалізація, особиста гідність, совість, сім'я, субкультура. Розуміє значення сім'ї для людини і для суспільства. <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> Використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією. Демонструє здатність самостійно підбрати необхідну інформацію до уроку. Формулює і висловлює власну думку щодо особистої гідності, необхідності автономії особистості, ролі сім'ї у процесі формування людини та громадянина. Відстоює власну позицію, використовуючи інформацію з різних галузей знань. Демонструє навички критичного мислення стосовно себе та інших. Відстоює ідею здорового способу життя, підкріплюючи її через виконання власних навичок поведінки у повсякденному житті. <p>Установки і цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> Усвідомлює цінність людського життя. Усвідомлює свою ідентичність, поважає ідентичність інших. Визнає цінність особистої гідності людини. Усвідомлює важливість процесу соціалізації людини в суспільстві. Поважає інститут сім'ї. 	<p>Тема 1. Що таке ідентичність? Ідентичність. Види ідентичності. Громадянська ідентичність. Змінний характер ідентичності. Самовизначення. Ідентифікація. Особиста гідність. Совість.</p> <p>Тема 2. Соціалізація особистості Поняття соціалізації. Етапи соціалізації. Суб'єкти соціалізації. Соціалізація як ресурс формування громадянської ідентичності. Соціалізація в сім'ї. Соціалізація серед однолітків. Молодіжні субкультури. Партнерські стосунки в сім'ї. Трансформація моделей сім'ї.</p> <p>Тема 3. Самореалізація людини Самореалізація і розвиток. Індивідуальність особистості. Життєві цінності й пріоритети. Активна громадянська позиція. Мобільність і адаптивність людини. Креативність.</p> <p>Практичні заняття <i>Орієнтовні теми:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - «Хто я?» (усвідомлення своєї ідентичності). - «Чи може людина бути творцем власного життя, або як стати успішною людиною?» - «Визначаємо найнеобхідніші умови для самореалізації людини»
8 год	РОЗДІЛ 2. ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ	
	Знання і розуміння:	Тема 1. Людська гідність і права

<ul style="list-style-type: none"> • Знає зміст понять: людська гідність, свобода, гуманізм, права і свободи людини, права дитини, рівність, справедливість, солідарність, верховенство права, відповідальність, порушення прав людини, міжнародні стандарти захисту прав людини, механізми захисту прав людини і прав дитини. • Розрізняє права людини та обов'язки громадянина. • Знає, що таке порушення прав людини. • Знає національні та міжнародні механізми захисту прав людини. • Володіє інформацією про порядок звернень щодо захисту прав людини до національних і міжнародних органів та організацій. • Визначає роль прав людини в особистому житті, житті суспільства та інших людей. <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Співставляє і порівнює два поняття - «особиста гідність» та «людська гідність». • Вміє захищати особисті права та права інших людей. • Вміє розпізнавати порушення прав людини. • Аргументовано презентує власну думку щодо реалізації прав людини в Україні. • Визначає роль держави та державних інституцій щодо захисту прав людини та прав дитини. • Визначає шляхи можливих дій у разі проблемної ситуації, пов'язаної з порушенням прав. <p>Установки і цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Має почуття людської гідності, самоповаги та поваги до інших, незалежно від соціальних, культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей. • Усвідомлює й демонструє відповідальність за свої дії, прагнення особистого розвитку та соціальних змін. • Проявляє співчуття та солідарність з іншими, прагнення підтримувати тих, 	<p>людина Поняття людської гідності. Людська гідність – основа природного права. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності.</p> <p>Тема 2. Еволюція прав людини Природа прав людини. Основоположні права і свободи людини. Покоління прав людини. Класифікація прав людини. Борці за права людини. Майбутнє прав людини.</p> <p>Тема 3. Людина і держава Взаємовідносини «людина – держава». Верховенство права. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Позитивні і негативні зобов'язання держави.</p> <p>Тема 4. Права дитини Поняття прав дитини. Конвенція ООН про права дитини. Захист прав дитини.</p> <p>Тема 5. Механізми захисту прав людини і прав дитини Порушення прав людини. Поняття механізмів захисту прав людини. Міжнародні та європейські стандарти захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини, їх класифікація. Правозахисні організації.</p> <p>Як побудувати ефективний механізм захисту прав дитини в школі.</p> <p>Практичні заняття: Орієнтовні теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Європейський суд з прав людини» - «Чи можна пожертвувати правами однієї людини для захисту прав багатьох?» - «Організовуємо кампанію на захист прав людини у нашому місті» <p>«Порушення прав дитини та як забезпечити їхнє дотримання в Україні».</p> <p>Тематичний контроль.</p>
---	---

	<p>чиї права людини знаходяться під загрозою.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Демонструє бажання працювати на користь ідеалів фундаментальних прав людини, рівності та поваги до відмінностей. 	
8 год	РОЗДІЛ 3. ЛЮДИНА В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ	
	<p>Знання і розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розуміє та пояснює зміст понять: суспільство, соціум, соціальна стратифікація, полікультурне суспільство, суспільна відповідальність, солідарність, стереотипи, упередження, дискримінація, конфлікти, толерантність; переговори, медіація, консенсус, компроміс. • Описує соціальну структуру суспільства та соціальні інститути. • Визначає причини виникнення стереотипів, їхній вплив на життя у багатоманітному суспільстві. • Визначає причини зародження конфліктів. • Називає основні принципи діалогу між соціальними групами в полікультурному суспільстві: принцип соціальної рівності та справедливості, принцип згуртованості, принцип соціального партнерства. • Пояснює, що таке соціальні цінності та яку роль в житті суспільства відіграє соціальна відповідальність. • Характеризує соціальні норми. • Пояснює, що таке гендерна рівність та в чому полягає її значення. <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Порівнює міжнародні та національні засоби захисту від дискримінації. • Наводить приклади дискримінації та ксенофобії. • Добирає способи виходу з конфліктних ситуацій. • Розрізняє види соціальної відповідальності, види стереотипів та конфліктів. • Демонструє навички ефективної комунікації та ненасильницького розв'язання соціальних конфліктів. • Вчиться вести переговори, досягати 	<p>Тема 1. Соціокультурна багатоманітність. Поняття суспільства. Соціальна структура суспільства. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність.</p> <p>Тема 2. Ефективна комунікація. Роль спілкування в житті людини й суспільства. Вербальна й невербальна комунікація.</p> <p>Тема 3. Стереотипи та упередження. Дискримінація. Конфлікти. Поняття стереотипів і упереджень. Забобони. Шляхи подолання стереотипів. Поняття дискримінації. Основні форми та прояви дискримінації. Толерантність та інклузія. Поняття конфлікту та його види. Стадії конфлікту. Способи подолання конфліктів. Переговори і медіація. Консенсус і компроміс.</p> <p>Практичні заняття: <i>Орієнтовні теми:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - «Мистецтво спілкування» - «Подолання стереотипів» - «Розв'язання конфліктів у нашій школі». Вчимося вирішувати проблему (у класі, школі). - «Створення шкільного центру медіації» - «Культурне різноманіття нашого краю» - «Гендерна різноманітність» - «Організовуємо кампанію проти ксенофобії». <p>Узагальнення</p>

	<p>компромісу та консенсусу засобами діалогу через критичне дослідження ситуації конфлікту.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вміє протистояти проявам расизму. <p>Установки і цінності:</p> <p>Визнає цінність культурного багатоманіття. Усвідомлює необхідність поваги та толерантного ставлення до культурних відмінностей. Проявляє відкритість до міжкультурного діалогу.</p>	
10 год	<p align="center">РОЗДІЛ 4. ДЕМОКРАТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО ЦІНОСТІ</p> <p>Знання і розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Знає зміст понять: демократія, демократичні процедури, плюралізм, врядування, громадянське суспільство, громада, волонтерство, солідарність, соціальна згуртованість, соціальний капітал, влада, державна влада, соціальна активність, пряма та представницька демократія, вибори, мажоритарна, пропорційна, змішана виборча система, принципи виборчого права, референдум ; права і обов'язки учнів, учнівське самоврядування, дитяча організація, лідерство, ініціатива. • Знає ознаки демократичного врядування та демократичні процедури. • Розуміє зміст основоположних принципів демократії. • Володіє знаннями про основи місцевого самоврядування. • Має уявлення про способи визначення та вирішення проблем місцевої громади за участю громадян. <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уміє порівнювати суспільні явища, системи, процедури («безпосередня демократія і представницька демократії»; «мажоритарна і пропорційна виборчі системи») • Може розтлумачити головні принципи демократії. • Оцінює роль громадських організацій, різних форм активності громадян у функціонуванні демократичного суспільства. • Розвиває здатність взаємодіяти з органами державної влади та 	<p>Тема 1. Демократична держава Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Роль політичних партій в розвитку демократії. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію.</p> <p>Тема 2. Громадянське суспільство Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства. Громадянське суспільство та правова держава.</p> <p>3. Громада Поняття громади. Роль громади в житті людини, суспільства, держави. Реалізація та захист громадою своїх прав і законних інтересів. Вплив громадян на вирішення проблем громади.</p> <p>Тема 4. Громадянська участь у житті суспільства Роль громадянина у демократизації суспільства. Демократичний громадянин. Культура громадянськості. Активна громадянська позиція.</p> <p>Тема 5. Школа – простір демократії</p>

	<p>місцевого самоврядування.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначає форми суспільної активності громадян на рівні місцевої громади, регіону, держави. <p>Установки і цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формує переконання, що особистість є найбільшою цінністю лише в умовах демократії. • Проявляє готовність захищати права і свободи людини. • Проявляє готовність до дій та співпраці з іншими; • Розуміє важливість пріоритету інститутів громадянського суспільства у державі. • Позиціонує і сприймає себе частиною громади та суспільства. 	<p>Шкільна громада. Взаємодія учнів, учителів, батьків, шкільної адміністрації в організації шкільного життя. Врядування та управління школою. Шкільне самоврядування (учнівське, вчительське, батьківське).</p> <p>Принципи та цінності учнівського самоврядування. Моделі учнівського самоврядування.</p> <p>Школа і місцева громада.</p> <p>Тема 6. Дитячі й молодіжні громадські об'єднання</p> <p>Свобода асоціацій. Дитячі й молодіжні об'єднання й рухи.</p> <p>Створення молодіжної громадської організації. Молодіжні соціальні проекти. Учнівське самоврядування он-лайн</p> <p>Практичні заняття:</p> <p><i>Орієнтовні теми:</i></p> <p>«Вибори до органів місцевого самоврядування».</p> <p>«Організація і проведення загальношкільного громадського слухання щодо.... (користування мобільними телефонами, повсякденного носіння шкільної форми, створення електронного класного журналу...)» «Повага до меншин – умова збереження миру» (Папа Римський Іоан Павло II).</p> <p>«Створюємо дитячу організацію в школі».</p> <p>«Учнівський моніторинг: «Статут школи та забезпечення прав дитини в навчальному закладі».</p> <p>«Створюємо шкільні правила разом» (написання та внесення змін до шкільного статуту).</p> <p>«Участь шкільної молоді у прийнятті рішень в місцевій громаді».</p>
--	--	---

ІІ курс - 37 годин

Громадянська освіта

К-ть годин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів / учениць	Зміст навчально-пізнавальної діяльності
14 год	РОЗДІЛ 1. СВІТ ІНФОРМАЦІЇ ТА МАС-МЕДІА	
	<p>Знання і розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Знає зміст понять: <i>свобода слова, інформація, мас-медіа(медіа), медіатекст, суспільне мовлення, пропаганда, реклама, соціальні мережі, фейк, реклама, маніпуляція, джерела інформації, факт, судження, «мова ворожнечі»</i> • Характеризує функції медіа в демократичній державі та наводить приклади їхнього впливу на прийняття рішень; • Пояснює як медіа впливають на формування громадської думки; • Описує ознаки замовних матеріалів в медіа; • Здатний пояснити базові стандарти подання інформації в медіа; • Знає можливості Інтернету та усвідомлює небезпеки, пов'язані з його використанням. • Характеризує особливості отримання авторського права. <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здатний усвідомити різницю між реальною подією та її відображенням у медіа тексті. • Володіє базовими технологіями запобігання впливу маніпулятивних та пропагандистських медіа повідомлень. • Описує ознаки «мови ворожнечі» і здатний її розпізнати. • Знає, яким чином перевірити достовірність джерел інформації. • Надає підтвердження переваг, недоліків і обмежень джерел інформації. • Описує відмінність між фактом і судженням. • Володіє базовими технологіями критичного аналізу медіа текстів. 	<p>Тема 1. Комуникація, інформація, медіа</p> <p>Поняття мас-медіа(медіа). Роль інформації та медіа в сучасному світі. Мас-медіа, комунікація, аудиторія. медіатекст.. Різновиди медіа (книга, преса, фото, радіо, кіно, телебачення, Інтернет, мобільний зв'язок) та їхній розвиток. Реклама. Вплив мас-медіа на формування громадської думки та власної позиції людини.</p> <p>Тема 2. Медіа і демократія. Свобода, етика і відповідальність</p> <p>Свобода слова. Обмеження свободи слова. Баланс між свободою вираження поглядів та відповідальністю. Свобода мас-медіа – критерій демократичності суспільства. Що таке цензура. Замовні матеріали («джинса») та їхні ознаки. Суспільні медіа і їхня місія. Шкільні медіа.</p> <p>Тема 3. Маніпулятивний вплив медіа</p> <p>Маніпуляції в медіапросторі. Як розпізнати фейкову інформацію, пропаганду. Роль медіа у провокуванні конфліктів та поширенні стереотипів. Що таке «мова ворожнечі», і як її розпізнати.</p> <p>Тема 4. Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас-медіа</p> <p>Достовірність інформації в мас-медіа. Джерела інформації. Факт та судження. Авторство медіа тексту. Стандарти подання інформації. Критичний аналіз медіатекстів.</p> <p>Тема 5. Інтернет</p> <p>Приватність та конфіденційність у віртуальному світі. Цифрова ідентичність. Соціальні мережі.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Здатний простежити переваги і ризики під час користування соціальними мережами. <p>Установки і цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> Підтримує ідею свободи інформації в сучасному світі. Усвідомлює критичний підхід до медіатекстів. Визнає свободу слова – фундаментальну цінність демократичного суспільства. Не вживає «мову ворожнечі». 	<p>Права людини в Інтернеті. Безпека та етика поведінки у мережі. Кіберзлочинність. Особливості захисту прав дітей та молоді в Інтернеті.</p> <p>Узагальнення.</p> <p>Практичні заняття:</p> <p>Орієнтовні теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> «Аналіз медіа тексту» «Створюємо шкільні медіа» «Твоя соціальна інформаційна кампанія в школі/громаді»
13 год	РОЗДІЛ 2. ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯН І ДЕРЖАВИ В ДОСЯГНЕННІ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ.	
	<p>Знання і розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> Може дати визначення понять: <i>економіка як сфера життя, домогосподарство, підприємницька діяльність, сталий розвиток</i> Вільно оперує поняттями: <i>соціальна держава, ринкова економіка, конкуренція, бюджет, податки, прибуток, зарплата, професія, лобізм, корупція.</i> Розуміє функції підприємців, домогосподарств і держави в ринковій економіці. Називає учасників різних ринків: покупців і продавців. Розуміє роль грошей в ринковому кругообігу . Знайомий з принципами та механізмами ринкової економіки. Розуміє основні засади економічних відносин «держава - підприємець» та «держава - людина». Знає загальні права та обов'язки платників податків. Розуміє відмінності між потребами, бажаннями і можливостями людини. Розуміє необхідність та межі державного втручання в економіку. <p>Розуміє причини корупції.</p> <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> Аналізує чинники попиту і пропозиції на ринках ресурсів і товарних ринках та їх вплив на ринкову ціну. Визначає інтереси економічних суб'єктів (підприємців, домогосподарств, держави) в 	<p>Тема 1. Соціальні цілі економіки Економіка як сфера життя людей. Економічні потреби та блага. Процеси, що забезпечують задоволення потреб: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Учасники (суб'єкти) економічних відносин.</p> <p>Тема 2. Сталий розвиток Обмеженість ресурсів. Необхідність раціонального та ефективного використання ресурсів. Вплив діяльності людини на довкілля. Сталий розвиток як спосіб збереження довкілля.</p> <p>Тема 3. Ринкова економіка Принципи ринкової економіки. Кругообіг в ринковій економіці. Попит і пропозиція, ринкова ціна, конкуренція. Функції держави в ринковій економіці. Державний бюджет, податки, напрямки видатків.</p> <p>Тема 4. Економіка домогосподарства Домашнє господарство як власник і споживач. Поняття про раціональне споживання. Права споживачів. Бюджет домогосподарств: види доходів, напрямки витрат, заощадження.</p> <p>Тема 5. Підприємництво Підприємницька діяльність. Мета і соціальна відповідальність підприємця. Правовий захист бізнесу.</p> <p>Тема 6. Ринок праці</p>

	<p>різних ситуаціях.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначає способи реалізації власних економічних інтересів в межах законодавства та прав інших осіб; • Оцінює вимоги роботодавців щодо найманих працівників за оголошеннями. • Вміє скласти власне резюме. • Формує навички прийняття рішення з питань сімейного бюджету. • Визначає економічний та юридичний зміст відносин власності. • Визначає переваги та обмеження організації економіки на ринкових засадах. • Визначає потребу власної родини в державній соціальній допомозі. • Вміє господарювати на основі принципів сталого розвитку. • Розпізнає вияви корупції та застосовує механізми їхньої протидії. <p>Установки і цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлює унікальну цінність підприємництва для розвитку економіки. • Підтримує ідею сталого розвитку • Усвідомлює місце власного домогосподарства в економічних процесах, та власні економічні інтереси. • Поважає економічні інтереси інших суб'єктів економічних відносин. • Усвідомлює необхідність навчання впродовж життя. • Знає, що запорукою успішної професійної діяльності є зважена самооцінка власних здібностей та талантів. <p>Нетерпимо ставиться до проявів корупції.</p>	<p>Учасники ринку праці: роботодавці і наймані працівники. Поняття професії, спеціальності, кваліфікації працівника. Заробітна плата як дохід найманого працівника.</p> <p>Тема 7. Любіювання інтересів та корупція</p> <p>Поняття лобізму. Сутність корупції та корупціонних ризиків. Причини та наслідки корупції в економіці та політиці. Шляхи подолання корупції.</p> <p>Тематичний контроль.</p> <p>Практичні заняття</p> <p>Орієнтовні теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Родинний бюджет» - «Місцевий бюджет: основні статті доходів та видатків» - «Створюємо бізнес-план власного підприємства» - «Аналіз попиту на ринку праці і складання резюме»
10 год	РОЗДІЛ 3. УКРАЇНА, ЄВРОПА, СВІТ .	
	<p>Знання і розуміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Знає зміст понять: інтеграція, глобалізація, міграція; Європейський Союз, Європейська політика сусідства, Східне партнерство, міжнародне право, європейське та світове співтовариство, система безпеки і співробітництва в Європі. • Знає про масштаби впливу глобалізації на економіку, культуру, довкілля, людину. 	<p>Тема 1. Інтеграція та глобалізація</p> <p>Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Витоки та процес європейської інтеграції. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції. Виклики сучасного світу</p> <p>Тема 2. Міжнародні відносини та міжнародне право</p> <p>Поняття міжнародних відносин.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Знає та розуміє причини та наслідки міграційних процесів в Україні та світі. • Знає умови вступу України до Європейського Союзу. • Називає міжнародні організації, членом / учасником яких є Україна. • Називає основні аспекти Європейської політики сусідства. • Може аргументовано обговорювати витоки і процес європейської інтеграції. <p>Вміння і навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аналізує принципи міжнародних відносин. • Визначає основні функції міжнародних організацій. • Пояснює взаємозв'язок між нормами міжнародного права і національним законодавством. • Добирає з різних джерел додаткову інформацію щодо особливостей функціонування ЄС та її інституцій. • Дискутує щодо перспектив збереження та розширення ЄС, НАТО. • Описує цілі ООН та компетенцію її органів (Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Генеральний секретар тощо). • Характеризує політику регіонального співробітництва України та систем безпеки. <p>Установки і цінності:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визнає важливість європейського вектору розвитку України. • Усвідомлює взаємозалежність життя місцевої громади, України, Європи та світу. • Усвідомлює роль та значення міжнародних організацій для регіону і світу та України. 	<p>Особливості міжнародного права. Система безпеки. Міжнародне гуманітарне право. Урядові і неурядові міжнародні організації.</p> <p>Тема 3. Україна – член європейського та світового співтовариства</p> <p>Європейське і світове співробітництво. Участь України в ООН, ОБСЄ, Раді Європи, СОТ тощо. Європейський вибір України. Угода про асоціацію Україна – ЄС. Узагальнення.</p> <p>Тематичний контроль.</p> <p>Практичні заняття:</p> <p><i>Орієнтовні теми:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> «Економічні, соціальні та політичні переваги вступу до ЄС». «Організовуємо Місію ООН з подолання наслідків стихійного лиха». «Молодіжні ініціативи та волонтерство в різних країнах світу». «Шукаємо ровесників та однодумців із інших країн для співпраці у рамках соціального проекту засобами Інтернету». «Глобальні проблеми сучасності».
--	---	---